

Studiedag GezondIn 2021

Omgeving en gezondheid – samen verschil maken

Door: Annelies Acda, Sanne Niemer, Annette Duivenvoorden, Maarten Hoorn en Kristine Mourits

PHAROS
EXPERTISECENTRUM GEZONDHEIDSVERSCHILLEN

PLATFORM31
kennis van stad en regio

GEZOND IN ...

STIMULERINGSPROGRAMMA GIDS
LOKALE AANPAK GEZONDHEIDSACHTERSTANDEN

Opzet van de workshop

- Health Equity Europe – achtergronden en uitkomsten onderzoek
 - Sanne Niemer en Annelies Acda, Pharos/GezondIn
- Reflectie op uitkomsten – is kansengelijkheid en 'equity' een thema in het ruimtelijk domein?
 - Maarten Hoorn en Annette Duivenvoorden, Platform 31/GezondIn
- Reflectie op uitkomsten – wat werkt in Nijmegen?
 - Kristine Mourits – gemeente Nijmegen / Radboud Universiteit

JAHEE – de aanleiding

JAHEE: Joint Action Health Equity Europe

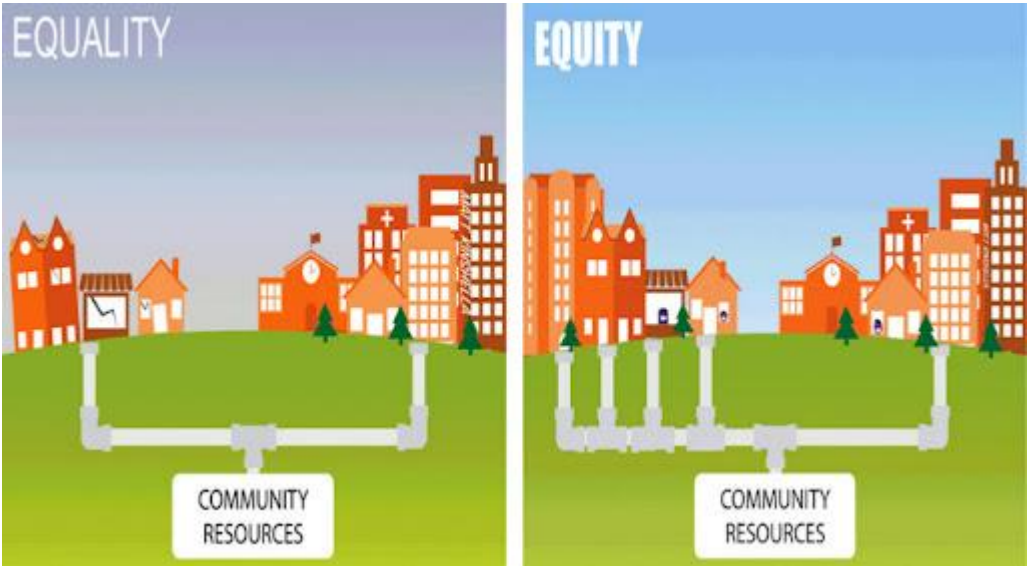
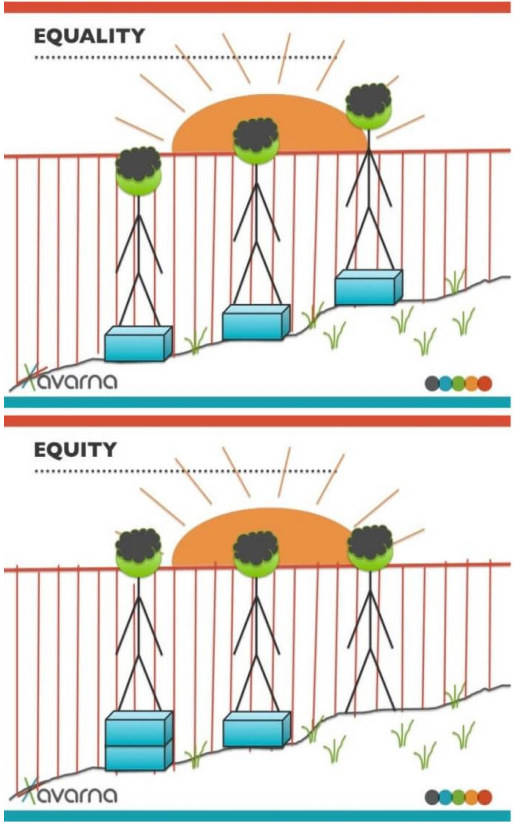
- Italy – ISTITUTO SUPERIORE DI SANITA' (Coordinator)
- Belgium – SERVICE PUBLIC FEDERAL SANTE PUBLIQUE, SECURITE DE LA CHAINE ALIMENTAIRE ET ENVIRONNEMENT
- Bosnia and Herzegovina – MINISTRY OF CIVIL AFFAIRS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
- Bulgaria – NATIONAL CENTRE OF PUBLIC HEALTH AND ANALYSES – NATSIONALEN CENTAR PO OBSHTESTVENO ZDRAVE I ANALIZI
- Croatia – CROATIAN INSTITUTE OF PUBLIC HEALTH
- Cyprus – MINISTRY OF HEALTH
- Czech Republic – THE NATIONAL INSTITUTE OF PUBLIC HEALTH
- Denmark – BRIDGE TO BETTER HEALTH – REGION ZEALAND
- Estonia – THE NATIONAL INSTITUTE FOR HEALTH DEVELOPMENT
- Finland – NATIONAL INSTITUTE FOR HEALTH AND WELFARE
- France – MINISTERE DES AFFAIRES SOCIALES DE LA SANTE
- Germany – BUNDESZENTRALE FÜR GESUNDHEITLICHE AUFKLAERUNG / FEDERAL CENTRE FOR HEALTH EDUCATION
- Greece – 6TH HEALTH REGION OF PELOPONNESE, IONIAN ISLANDS, EPIRUS & WESTERN GREECE
- Lithuania – HIGIENOS INSTITUTAS (INSTITUTE OF HYGIENE OCCUPATIONAL HEALTH CENTRE)
- • Netherlands – DUTCH MINISTRY OF HEALTH, WELFARE AND SPORT
- Norway – THE NORWEGIAN INSTITUTE OF PUBLIC HEALTH
- Poland – MINISTRY OF HEALTH
- Portugal – MINISTERIO DA SAUDE- REPUBLICA PORTUGUESA
- Romania – NATIONAL SCHOOL OF PUBLIC HEALTH, MANAGEMENT AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT
- Serbia – INSTITUTE OF PUBLIC HEALTH OF REPUBLIC OF SERBIA "DR MILAN JOVANOVIĆ BATUT"
- Slovakia – MINISTRY OF HEALTH OF THE SLOVAK REPUBLIC
- Slovenia – NATIONAL INSTITUTE OF PUBLIC HEALTH
- Spain – ESCUELA ANDALUZA DE SALUD PÚBLICA
- Sweden – FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN – THE PUBLIC HEALTH AGENCY OF SWEDEN
- United Kingdom – WELSH GOVERNMENT

Joint Action Health Equity Europe

- Doel JAHEE
 - verbeteren van gezondheid en welzijn van EU-burgers
 - meer gelijke kansen op gezondheid tussen groepen
 - Door focus op de sociaal-economische determinanten van gezondheid
- In Nederland een samenwerking tussen
 - VWS
 - Pharos
 - Gemeente Utrecht
 - RIVM

HIAP en HEIAP

Gekozen focus voor WP9 in Nederland

- Samenwerking in gemeenten tussen gezondheid en ruimtelijke ordening met focus op kansengelijkheid
- Doel hierbij was inzicht krijgen in wat versnellers of barrières zijn voor gemeenten om te zorgen dat kansengelijkheid een plek krijgt in de ruimtelijke setting

Drie Joint Action-gemeenten

Nunspeet (niet GezondIn)

- Zoekende naar vormen van samenwerking op dit thema
- Wens meer gebiedsgericht werken / ambtelijke framing: duurzaamheid inzetten en dan gezondheid meekoppelen / data inzetten

Maastricht

- Gebiedsgerichte aanpak stond centraal, samenwerking moest daaromheen georganiseerd worden
- Vertrouwen bij bewoners / meer integraal werken gemeente / communicatie woningcorporatie

Utrecht

- Samenwerking vergevorderd
- Vraag op gebied van onderbouwing van de adviezen die de GLO-adviseurs geven

Wat leveren we op?

Kansengelijkheid introductie. Relatie met SEGV, Pharos, WHO

Artikel Nunspeet

Artikel Maastricht

Artikel Utrecht

Tegelwijsheden

Gezamenlijk product met alle landelijke partners. Aandacht voor Europese voorbeelden en Nederlandse lessen.

JAHEE in Utrecht

JAHEE in Utrecht: Health Equity scientist session

- Aanleiding
 - Vraag vanuit Utrecht: hoe kunnen we de adviezen die onze adviseurs gezonde leefomgeving geven, beter onderbouwen?
- Doel:
 - Enkele 'waarheden' boven tafel te krijgen over de relatie tussen gezondheidsverschillen en omgeving. Daarbij zoeken we specifiek naar kennis die bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid en verkleinen van gezondheidsverschillen.

Advies aan de gemeente

- Zet in op (fiets- en) voetgangersvriendelijkheid (walkability), vooral in lage SES buurten (PvdB)
- Stimuleer actieve verplaatsingen naar school (voorlichting, gamification, beloningssysteem) (PvdB)
- Gebruik de kennis en de kennissen van bewoners: doe aan burgerwetenschap! (LdB)
- Zorg daarbij voor een veel breder draagvlak dan gebruikelijk (LdB)
- Laat de bewoners meebeslissen over de vraagstellingen (LdB)
- Koppel terug en vraag om feedback (LdB)
- Inventariseer wensen en behoeftes voor groen van bewoners en geef ze een plek in het ontwerp (IvM)
- Groen moet je doen, ook als je moet verdichten! En vergeet daarbij de bewoners niet te betrekken (HK)

Advies aan de gemeente

- Wees zuinig op het bestaande groen, met name in de armere buurten (SdV)
- Zorg ervoor dat dit bestaande groen optimaal functioneert (inrichting & onderhoud) (SdV)
 - denk na over functie(s) en doelgroep(en): wat moet het voor wie betekenen?
- Probeer met name in groenarme arme buurten meer groen te realiseren (SdV)
 - waak daarbij wel voor ecogentrificatie
- Denk bij woningbouwopgaves niet alleen na over de verhouding rood/groen, maar ook over de verhouding oppervlakte groen/aantal mensen dat er op aangewezen is (SdV)
- Kun je niet meer groen dichtbij realiseren, probeer dan optimaal gebruik te programmeren (SdV)
 - denk ook aan een goede toegang tot het buitengebied (geschikt voor bepaalde functies)

Samenvatting tegeltjeswijsheden

Samenvatting tegeltjeswijsheden

Met de aanleg van groen én
investerings in de kwaliteit van
het groen kun je sociaal
economische
gezondheidsverschillen
verkleinen

Imke van Moorselaar (1)

Kinderen gaan eerder te voet
of met de fiets naar school als
hun ouders het veilig vinden
en als de omgeving meer
voetgangsvriendelijk is

Pauline van den Berg (1)

Groen in woonomgeving
draagt bij aan het verkleinen van SEGV,
en neem daarbij de
bewonerswensen mee!

Hanneke Kruize

Samenvatting tegeltjeswijsheden

Ingrepen die leiden tot meer gebruik van het groen in gebieden met veel kwetsbare bewoners leidt tot verbetering van hun gezondheid en dus verkleining van sociaal economische gezondheidsverschillen

Imke van Moorselaar (2)

In voetgangersvriendelijke buurten bewegen mensen meer, zijn bewoners meer tevreden met hun sociale contacten en voelen ze zich meer thuis (place attachment)

Pauline van den Berg (2)

Bezint eer ge begint!
Door eerst bewoners te vragen zelf hun buurt te onderzoeken krijg je een beter beeld van wat goed gaat en wat nog nodig is

Lea den Broeder

Conclusies

Samenvatting resultaten en conclusies

Lessen

- Heb zelf een goed beeld van gezondheidsverschillen, en maatwerk/equity.
- Zorg desgevraagd voor concrete adviezen / concrete achtergrondinformatie
- Framing helpt – vanuit gedeelde visie, of vanuit andere verpakking eigen boodschap (*positieve gezondheid, PPP, kansengelijkheid*)
- Samenwerking betekent: nieuwsgierig zijn, luisteren, samen zoeken, winst zoeken op andere domeinen. Kortom: werk aan je vaardigheden
- Begin gewoon. Klein beginnen is ook beginnen. Quick wins.
- Maar; werk wel aan en met een gedeelde ambitie
- Geef de samenwerking een naam. Dan heeft het 'smoel'
- Randvoorwaarden zijn superbelangrijk! Denk aan:
 - Bestuurlijke opdracht of op zijn minst bestuurlijk draagvlak
 - UREN om te mogen kennismaken, experimenteren. Niet alleen aan het begin, maar **blijvend**

Samenvatting resultaten en conclusies

Voorbeelden van versnellers/ondersteuning

- Inzet externe partijen om gevoel van urgentie te (helpen) creëren
- Inzet experts om kennis in te brengen
- De drie strategieën van GezondIn (gezondheid centraal, thema centraal, meekoppelen)
- Klankbordgroep – intervisie – open gesprekken met collega's uit andere gemeenten
- Stakeholdersanalyse – wie zijn de partijen die rondom een thema betrokken zijn?
- Visiedocumenten. Zorg dat je ergens in de gemeente in een document terug komt, iets waar je op terug kan grijpen
- Best persons – iemand met mandaat (en budget) die door schotten heen kan en mag

Reactie

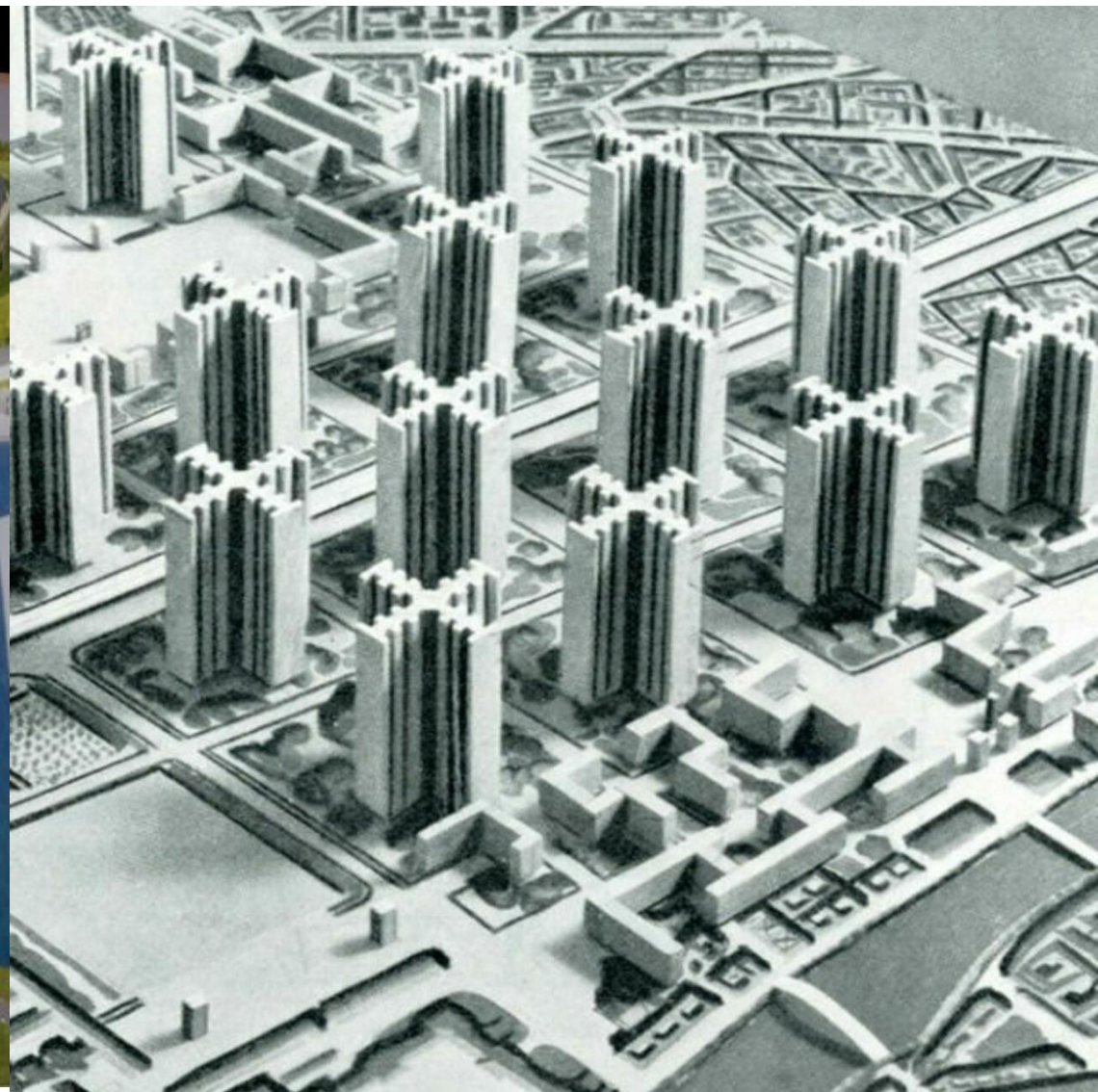
Maarten Hoorn / Annette Duivenvoorden

1. Speelt aandacht voor maatwerk in het domein van Ruimtelijke Ordening?
2. Hoe zou de samenwerking rondom kansengelijkheid vorm kunnen krijgen?
3. Wat is daar voor nodig?

WERK PRODUCTIEF IN HET OPZOEKEN VAN CONTACT

Kanteling in de ruimtelijke ordening: naast ensemble van bouwblokken, ook accent op stad op ooghoogte

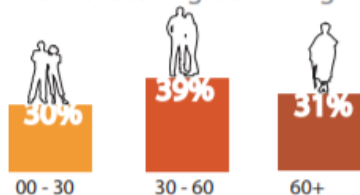

Aandacht voor gebiedsniveau in Omgevingsvisie - Gennep

BEVOLKING 2018

Samenstelling bevolking

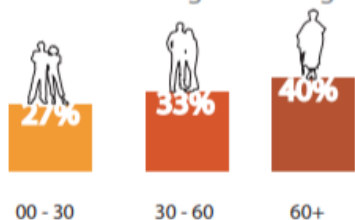
GEMIDDELD INKOMEN

€ 22,800

PROGNOSE 2030

Samenstelling bevolking

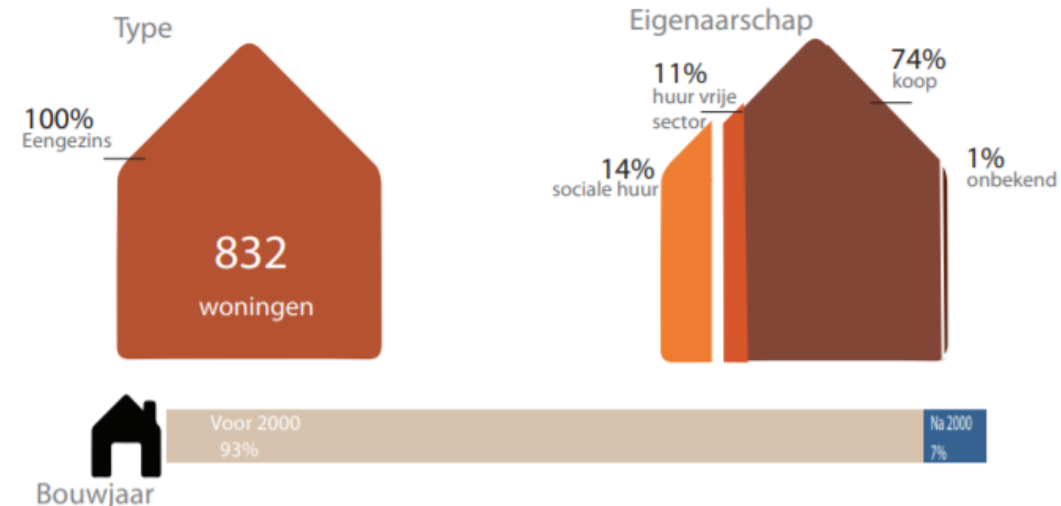
VOORZIENINGEN

Voorzieningen in omgeving (gemiddelde afstand)

WONINGVOORRAAD

Prijsklasse koop in euro

Mediaan: 310.429

Vraagprijs gemiddeld: 347.549

Gemiddeld per m²: 2.094

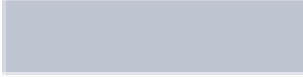
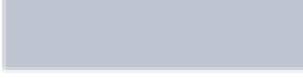
Gemiddeld woonoppervlak in m²: 157

ENERGIE

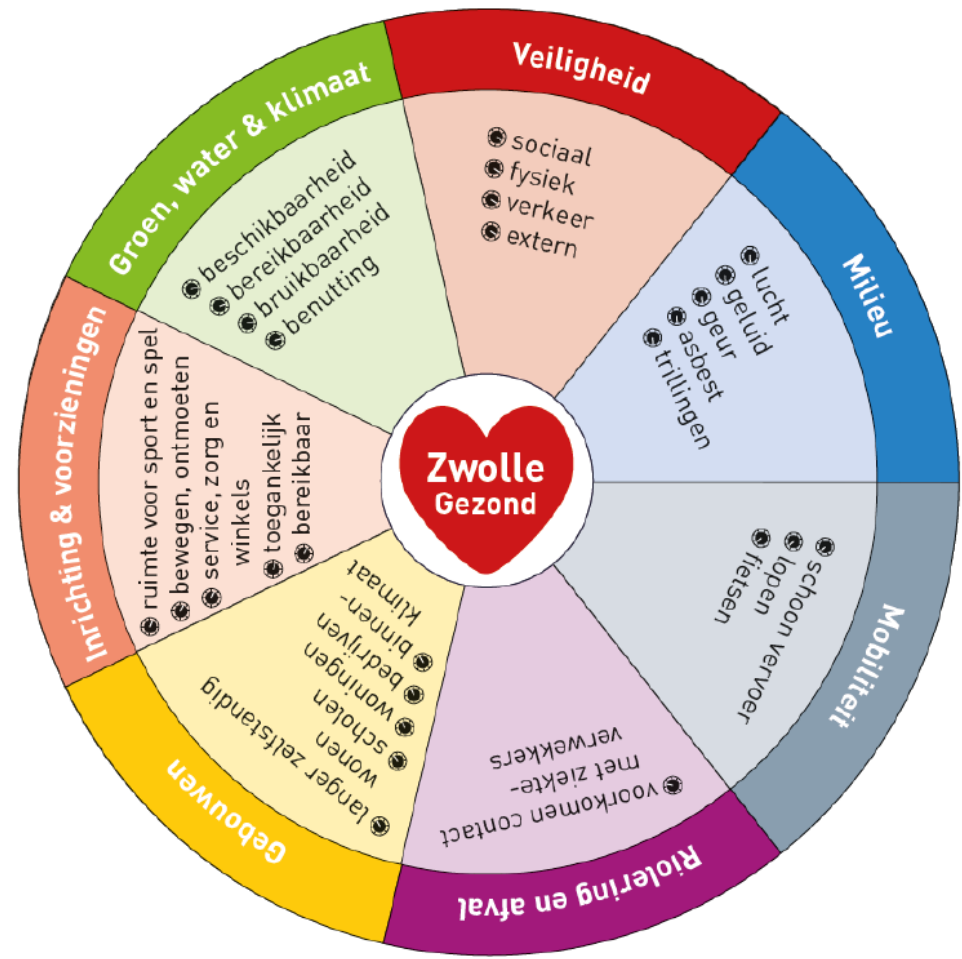
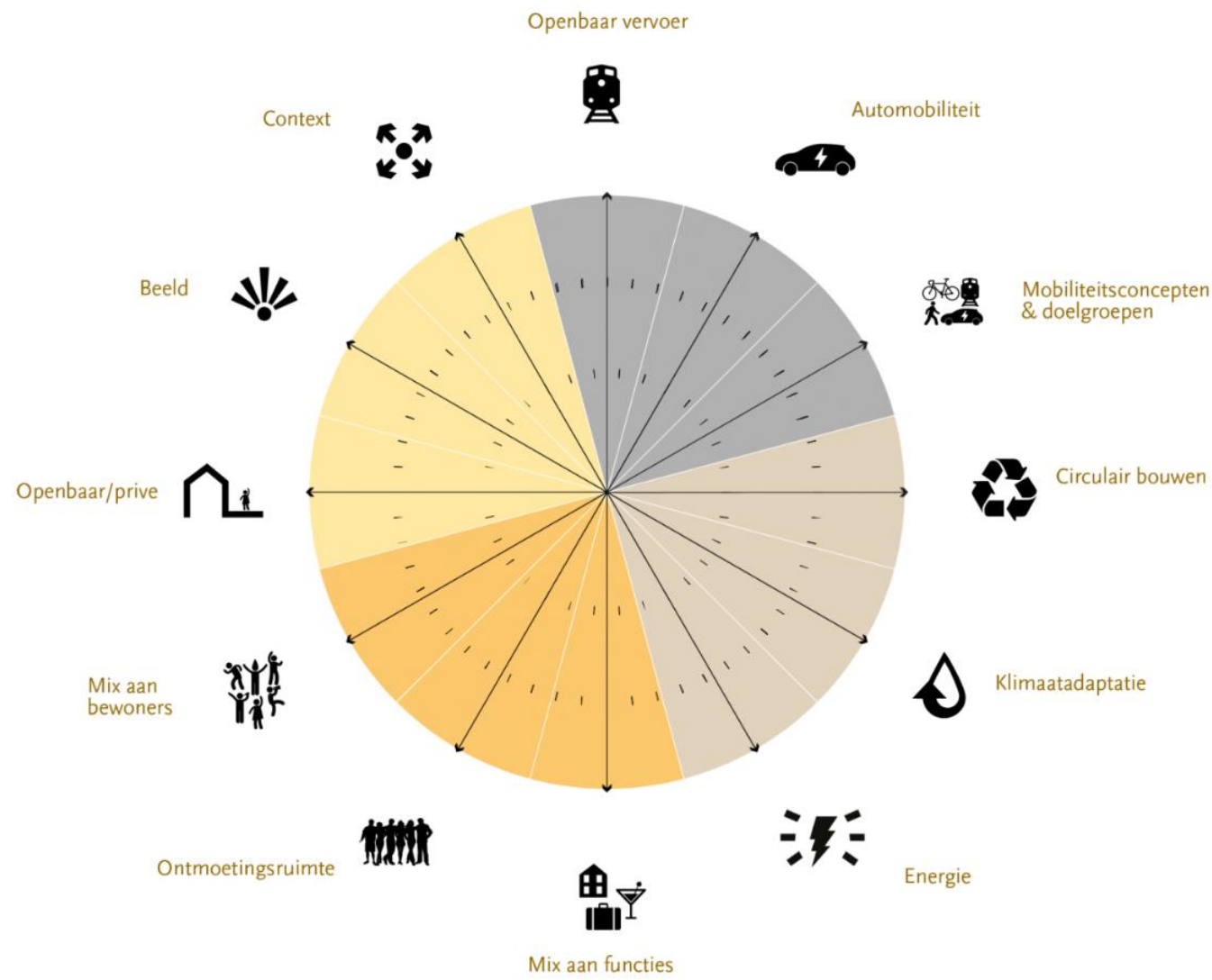
Gemiddeld verbruik huishouden

Maastricht en buurtscores

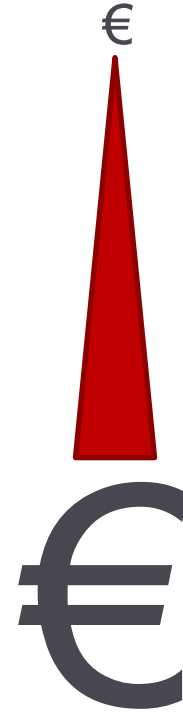
Buurtscore in vergelijking met Maastrichts gemiddelde	Limmel	Nazareth	Malberg
Buurtmonitor 2018			
Veiligheidsmonitor 2017			
GGD Wijkprofielen 2018			
Hittestress			
Waterproblematiek			
Groen in de woonbuurt			
Parkeren			

Flexibiliteit en duidelijkheid

Oplossingen

- Doelstellingen duidelijk formuleren
 - Duidelijk verankeren in beleid
 - Flexibiliteit en duidelijkheid
 - Opbrengsten inzichtelijk maken
-
- Ander systeem

Jaar van de Ruimte 2015

Zeven onvermijdelijke opgaven voor 2040

Zorg voor een gezonde leefomgeving

GEZONDHEID, VEILIGHEID EN TOEGANKELIJKHEID
ZIJN TOPPRIORITEIT BIJ WIJKONTWIKKELING

De kans om in goede gezondheid oud te worden is in oude stedelijke woonwijken veel kleiner dan elders. Tot nu toe is het niet gelukt om de verschillen in gezondheidskansen terug te dringen. Dat soort verschillen moet verdwijnen. De dagelijkse leefomgeving moet gezond en veilig zijn, uitnodigen tot participatie en kans bieden op zelfredzaamheid. Overal en voor iedereen. Ook voor wie leeft met een beperking of kwetsbaar is, en voor alle leeftijdsgroepen. Dat gaat om de inrichting van parken, pleinen en straten, maar bijvoorbeeld ook om barrière vrije wandel- en fietsnetwerken. Nu gemeenten budgetten voor zowel zorg als openbare ruimte beheren, ligt er een uitgelezen kans om beide werelden te combineren, maar de reikwijdte van de opgave vraagt ook om een inzet op regionaal en nationaal niveau.

19

ZEVEN ONVERMIJDELIJKE OPGAVEN VOOR 2040

Opgave 01	Versterk het stedennetwerk
Flexibiliteit maakt de Nederlandse metropool krachtig
Opgave 02	Maak ruimte voor de energietransitie
Een Deltaprogramma voor een energieneutraal Nederland
Opgave 03	Zet water in als kwaliteitsimpuls
Water en ruimte: het koningskoppel voor de toekomst
Opgave 04	Breng agrarische productie in balans met de omgeving
Een footprintloze landbouw met meer toegevoegde waarde
Opgave 05	Zorg voor een gezonde leefomgeving
Gezondheid, veiligheid en toegankelijkheid zijn topprioriteit bij wijkontwikkeling
Opgave 06	Anticipeer op nieuwe technologie
Slim omgevingsbeleid voor maatschappelijk relevante innovaties
Opgave 07	Benut bestaande bebouwing
Een nieuwe bouwcultuur voor een flexibeler ruimtegebruik

Hernieuwde aandacht voor de wijk:

Wijkbedrijf als motor van de wijkverbetering

Trend van vergrijzing en inclusieve samenleving

De bouwstenen

1. Geschikte woonvoorraad
2. Woonvariaties voor senioren; **woonbehoeften**, bewustwording, verhuizen, gemengde woonvormen
3. Buurt voor iedereen; een **sociaal netwerk** en sterke, levendige gemeenschappen, ruimtelijk **ontwerp voor ontmoeten**
4. Voorzieningen; locatie, **nabijheid** en aanbod
5. Innovatief organiseren; een **energie gevend proces**

De kracht van de wijk

Nieuwbouwwijk: Wat is een inclusieve wijk voor toekomstige bewoners (diverse afspiegeling)

GEZONDHEID IN DE OMGEVINGSVISIE

VIJF VOORBEELDEN & VIJF AANDACHTSPUNTEN

Aandachtspunten voor een 'gezonde' visie

Overkoepelende inzichten

1. Framing van gezondheid(sachterstanden) / 'gezond verhaal'

2. Proces: intern

3. Proces: extern

4. Vertaling van gezondheid naar gebieden

5. Van visie naar uitvoering

Reactie Kristine Mourits

Dank u voor uw aandacht

